

ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARIN EBEVEYNİ OLMAK VE ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖZEL YETENEKLİ OLMAK: EBEVEYN GÖRÜŞLERİ

PARENTING OF GIFTED CHILDREN AND BEING GIFTED IN EARLY CHILDHOOD: PARENTAL VIEWS

Selvihan EROĞLU GARİP*, **Filiz KARADAĞ****,
Vesile YILDIZ DEMİRTAŞ***

Geliş Tarihi: 23.02.2021
(Received)

Kabul Tarihi: 06.06.2022
(Accepted)

ÖZ: Özel yetenekli çocuklar, erken çocukluk döneminde farklı gelişimsel ilerlemeye sahiptir. Çocukların doğumdan itibaren en iyi gözlemcisi olan aileler de bu gelişimsel farklılığın tespit edilmesinde oldukça önemli bir role sahiptir. Literatürdeki bu bilgilerden yola çıkılarak bu çalışmanın amacı, aile gözlemlerine göre özel yetenekli çocukların erken çocukluk döneminde nasıl bir gelişimsel süreç izlediğini ve bu çocukların ailelerinin erken çocukluktan itibaren nasıl beklentileri ve ihtiyaçları olduğunu belirlemektir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilirlik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında İzmir ili Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullara devam eden 19 özel yetenekli öğrencinin ebeveyni oluşturmaktadır. Çalışmaya 13 anne ve 6 baba katılmıştır. Katılımcıların yaşları 35 ile 53 arasındadır. Görüşme sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, okul öncesi dönemde özel yetenekli çocukların farklı gelişen özellikleri; öğrenme güdüsü ve merak, kendi kendine öğrenme, ilgi alanlarına sahip olma, yaratıcılık, ileri bilişsel beceriler, ileri dil becerileri, ileri motor beceriler ve farklı kişilik özellikleri olduğu, bu çocukların en çok sordukları soru tiplerinin sırasıyla konulara yönelik sorular, ne-neden-nasıl soruları ve soyut kavramlara yönelik sorular şeklinde olduğu görülmüştür. Özel yetenekli çocukların dil ve psiko-motor gelişiminin çoğunlukla akranlarından ileri seviyede olduğu ve bu çocukların merak ettiği konuların genel olarak fen ve teknoloji, okuma-yazma ve sanat olduğu görülmüştür. Bu durumun ilkökul döneminde matematik, yetişkinlik becerileri, sosyal ilişkiler de eklenerek değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin en çok yaşadığı sorunlar; çocukla ilgili sorunlar, yeterince destekleyememe kaygısı, eğitim süreçleri ve çevreden gelen eleştiriler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: özel yetenek, üstün zeka, ebeveyn görüşleri, aile, erken çocukluk

ABSTRACT: Gifted children have different developmental progression in early childhood. Parents, who are the best observers of children from birth, have a very important role in detecting this developmental difference. Based on this information in the literature, the aim

* MEB, selvihan.e@outlook.com, ORCID: 0000 0002 1022 4812.

** Arş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, filiz.karadag@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4024-7852.

*** Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, vesile.yildz@deu.edu.tr, 0000-0002-4202-7733.

of this study is to determine what kind of developmental process gifted children follow in early childhood according to family observations and what their families have expectations and needs from early childhood. The research was carried out in case study design, one of the qualitative research methods. While determining the study group of the study, one of the purposeful sampling methods, easy accessibility sampling method was used. The working group of the research is composed of the parents of 19 gifted students who attend secondary schools affiliated to İzmir Provincial Directorate of National Education in 2019-2020 academic year. Thirteen mothers and 6 fathers participated in the study. Participants' ages are between 35 and 53. The data obtained as a result of the interview were analyzed using the descriptive analysis technique. According to the results of the study, the different developing characteristics of gifted children in the preschool period; learning motivation and curiosity, self-learning, having interests, creativity, advanced cognitive skills, advanced language skills, advanced motor skills and different personality traits. It was seen that it was in the form of questions and questions for abstract concepts. It has been observed that the language and psychomotor development of gifted children are mostly advanced compared to their peers and the subjects that these children are curious about are generally science and technology, literacy and art. It is concluded that this situation varies by adding mathematics, adulthood skills, and social relations in the primary school period. The most common problems experienced by parents; problems with the child, anxiety about not being able to support enough, educational processes and criticism from the environment.

Keywords: gifted, talented, parental views, family, early childhood

EXTENDED ABSTRACT

Introduction. Gifted children in the pre-school period are defined as children with high performance potential due to their advanced or rapid development. Similarly, different researchers have defined preschool children as diverse thinkers who concentrate on their interests, are curious, persistent, and who can make abstract connections in learning. Gifted children have characteristics that distinguish them from their peers in early childhood. Cognitive features such as rapid learning, enhanced memory, ability to understand complex concepts and high observation ability become evident in the early years. In the literature, the cognitive characteristics of gifted children such as rapid learning, developed memory, ability to understand complex concepts and high observation ability in the early period become evident. In scientific studies, it has been shown that the nomination of gifted children in early childhood by parents is reliable and effective. However, while some researchers acknowledge the importance of the family in early childhood education, they remain skeptical about parents providing accurate information about their children. Gross (1986) argued that although many middle socioeconomic level parents have the erroneous belief that their children are gifted, gifted children are found in every social stratum and every cultural group, and parental perceptions are generally correct. Gifted children show characteristics that will reveal their different progressive development in early childhood. Families, who are the best observers of children from birth, have a very important role in detecting this developmental difference. Based on this information in the literature, the aim of this study is to determine the developmental process of specially gifted children in early childhood according to family observations and what the families of these children have expectations and needs from early childhood.

Method. The research was carried out in case study design, one of the qualitative research methods. Qualitative research is preferred for the purpose of developing a conceptual model and forming a theory. In case studies, it is aimed to examine a situation in depth and to describe it in detail. While determining the study group of the study, one of the purposeful sampling methods, easy accessibility sampling method was used. This method was chosen because the study group was close to the researcher to be interviewed, easy to access, and suitable and volunteer to meet with the researcher for a detailed interview. The working group of the research is composed of the parents of gifted students attending secondary schools affiliated to İzmir Provincial Directorate of National Education in the 2019-2020 academic year. Thirteen mothers and 6 fathers participated in the study. Participants' ages are between 35 and 53. The educational status of the participants is 40% high school, 6.66% associate degree, 46.66% undergraduate and 6.66% graduate. The children of the parents who took part in the study continue to various secondary schools in İzmir province and Konak Şehit Ömer Halisdemir Science and Art Center. 15 were diagnosed as general ability, 3 for general ability-music, and 1 child for general ability-painting. 11 of them are girls and 8 are boys. 9 of the children were diagnosed with gifted through the Science and Art Center Exam and the others through the Counseling Research Center and the hospital.

Results. When the findings obtained from the study are examined, it is observed that parents have different characteristics of gifted children in preschool period; learning motivation and curiosity, self-learning, having interests, creativity, advanced cognitive skills, advanced language skills, advanced motor skills and different personality traits. According to another finding, it was seen that the most common types of questions asked by gifted children were questions about the subjects, what-why-how questions and questions about abstract concepts, respectively. Considering the findings obtained from parents regarding the language skills of gifted children, the most common features in the 0-3 age period are long sentence making and early speech and fluent speech, while in the 3-6 age period, strong expressive language / fluent and understandable speech and wide vocabulary. has been seen. It has been observed that the motor development of these children in the 0-3 age period is mostly advanced than their peers, but the motor development in the 3-6 age period is mostly at the same level with their peers. When the topics that the gifted children are curious about were evaluated by their parents, it was seen that science and technology, literacy and art were generally at the forefront at the ages of 0-3 and 3-6. It is concluded that this situation varies by adding mathematics, adulthood skills, and social relations in the primary school period. It has been observed that the most common problems faced by the parents of the Gifted children are problems with the child, anxiety about not being able to support them enough, problems with their educational processes and criticism from the environment. Considering what activities parents do to support their gifted children, it is seen that they receive educational support, receive psychological support, and try to support the child's social life. The emotions of being a parent of gifted children have been identified as difficult feelings, positive emotions, and feeling of responsibility. When the educational needs of the children were evaluated according to the parents' views, it was seen that there were program development, supporting their interests, family education, educational environment, teacher training, supportive education, out-of-school activities, educational policy, nomination. Finally, the difficulties

faced by gifted children were found as self-related difficulties, difficulties in social relations, difficulties in education, and environmental difficulties.

Discussion and Conclusion. When the literature is examined, it is seen that gifted preschool children have characteristics that distinguish them from their peers. Cognitive features such as rapid learning, advanced memory, ability to understand complex concepts and high observation ability become evident in the early years (Clark, 2002; Harrison, 2003; Robinson, 2008; Sutherland, 2008). Similarly, socio-emotional characteristics such as an advanced level of humor, sensitivity, social maturity, empathy, and developed play patterns are frequently seen in young children with special abilities (Clark, 2013; Harrison, 2003). In addition, they can show high performance in language skills, motor skills, academic ability, music and art, personal or interpersonal skills (Olszewski-Kubilius, Limburg-Weber, & Pfeiffer, 2003). Different researchers have defined preschool children as distinct thinkers who focus on their interests, are curious, persistent, and who can make abstract connections in learning (Louis & Lewis, 1992; Roedell, 1989; Tuttle, Becker & Sousa, 1988; Webb, Meckstroth & Tolan 1982). Having good analytical skills for gifted children enables them to solve problems effectively (Steiner & Carr, 2003). They approach problems scientifically, which makes them powerful in associating concepts and discovering general patterns (Rogers, 2007). As seen in the literature, the curiosity of specially gifted children is a feature that stands out compared to their peers with typical development. In this study, the topics that children are curious about were also examined, and science and art issues that support their cognitive features, ability areas and curiosity came to the fore. When parents are asked about the support they need for their gifted children, they often report that they need help not only with support issues related to meeting their children's educational needs, but also with parenting issues. In a study by Dangel and Walker (1991) with parents of gifted children, more than 25% of the parents stated that they wanted support, and only two of these requests were related to education. It may be difficult to teach or control gifted children whose learning skills are fast (Maxwell, 1998). For example, it has been observed that parents of gifted children at school are confident in helping their children learn and teaching them something, while they are not confident in getting their children to complete a task (Strom, Johnson, Strom, & Strom, 1992).

1. GİRİŞ

Okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocuklar, ileri veya hızlı gelişmeleri nedeniyle üst düzey performans gösterme potansiyeli olan çocuklar olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2002; Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy, 2008; Harrison 2004; Morelock, Brown, & Morrissey, 2003; Smutny, 1998). Benzer şekilde farklı araştırmacılar, okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukları, ilgi alanlarına yoğunlaşan, meraklı, ısrarcı ve öğrenmede soyut bağlantılar kurabilen farklı düşünürler olarak tanımlanmıştır (Louis & Lewis, 1992; Roedell, 1989; Tuttle, Becker & Sousa, 1988; Webb, Meckstroth & Tolan, 1982). Özel yetenekli çocuklar, erken çocukluk döneminde, onları yaşlılarından ayıran özelliklere sahiptir. Hızlı öğrenme, gelişmiş hafıza, karmaşık kavramları anlama yeteneği ve yüksek gözlemlenebilir yeteneği gibi bilişsel özellikler, ilk yıllarda belirgin hale gelmektedir (Clark, 2002; Harrison, 2003; Robinson, 2008; Sutherland, 2008).

Benzer şekilde, ileri düzey mizah yeteneği, duyarlılık, sosyal olgunluk, empati kurabilme ve gelişmiş oyun kalıpları gibi sosyo-duygusal özellikler de özel yetenekli küçük çocuklarda sıkça görülmektedir (Clark, 2013; Harrison, 2003). Bununla birlikte dil becerileri, motor beceriler, akademik yetenek, müzik ve sanat, kişisel ya da kişilerarası becerilerde de yüksek performans da gösterebilirler (Olszewski-Kubilius, Limburg-Weber, & Pfeiffer, 2003).

Sözel kabiliyetin erken gelişimi, genellikle özel yetenekli olma özelliği olarak kabul edilmektedir (Damiani, 1997; Gross, 1999; Klein, 1992; Roeper, 1977). Erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocukların en yaygın özelliklerinden biri erken konuşmadır. Dilin erken yaşta ortaya çıkması, diğer gelişim alanları üzerinde güçlü bir etkisi olması nedeniyle önem arz etmektedir (Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston ve Besnoy, 2008). Erken dönem sözel yetenek, yaşa göre ileri kelime kullanımı, dilin orijinal ve anlamlı kullanımı, ifade, ayrıntılandırma ve akıcılık olarak karakterize edilmektedir (Eby ve Smutny, 1991; Kitano, 1985; Perleth, Lehwald, & Browder, 1993). Akranları sadece basit dil deneyimleri yaşarken, özel yetenekli çocukların erken yaşta sözel dili kullanmaları, onların kendilerini iyi ifade etmelerini, bağlamsal sorular sormalarını ve aileleri ile sözel iletişime girmelerini sağlamaktadır. Abroms (1981)'a göre gelişmiş dil becerisi, özel yetenekli çocukların sosyal gelişimindeki karakteristik bir özelliktir. Dil gelişimi ile sosyal gelişim arasındaki önemli ilişki ve dil becerisinin sosyal bilişin önemli bir göstergesi olması, dil becerisindeki gelişimin sosyal gelişime olan etkisini ortaya koymaktadır. Dil gelişiminin sosyal gelişim üzerinde etkisi olduğu gibi sosyal etkileşimin de dil becerilerini desteklediği ortaya konulmuştur (Bredenkamp & Copple, 1997). Sosyal biliş, çocukların başkalarının düşüncelerini, duygularını ve bakış açılarını anlama şeklini ifade etmektedir. 3 yaşından itibaren özel yetenekli çocukların sosyal biliş düzeyi akranlarına göre ileridedir. Sosyal bilişi gelişkin olan özel yetenekli çocuklar, cömert, paylaşmayı ve diğerlerine katılmayı seven çocuklardır (Abroms & Gollin, 1980). Bununla birlikte entelektüel anlamda özel yetenekli çocukların akranlarıyla etkileşim kurmaları onlar için bir zorluk da olabilmektedir (Harrison, 2004; Rotigel, 2003). Özel yetenekli küçük çocuklar, farklılıklar konusunda farkındalığa sahiptir. Bu nedenle akranlarına oranla daha erken sosyal karşılaştırmalar yapabilirler (Abroms, 1981; Feldhusen, & Kolloff, 1979; Robinson, 1993). Bununla birlikte, gelişmiş sosyal becerilere sahip özel yetenekli çocuklar, sağlıklı oyun ve etkileşim kurar (Morelock, Brown & Morrissey, 2003; Wright, 1990). Bu çocuklar, sahip oldukları gelişkin hafıza sayesinde sosyal etkileşimlerini de iyi yönetebilmektedirler (Abroms, 1981).

Alan yazında, özel yetenekli çocukların erken dönemde hızlı öğrenme, gelişmiş hafıza, karmaşık kavramları anlama yeteneği ve yüksek gözlemlenebilirlik gibi bilişsel özellikleri belirgin hale gelmektedir (Clark, 2002; Harrison, 2003; Robinson, 2008; Sutherland, 2008). Bununla beraber erken dönemde yapılan

zeka testlerinin birçok bölümünde özel yetenekli çocukların üstün performans gösterdiği görülmektedir (Fagan,1984). Özel yetenekli çocuklarda erken dönemde bilişsel yetenek ve akademik başarı ile ilgili çeşitli davranışlar öne çıkmaktadır (Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy, 2008). Kitano (1985), bu çocuklarda yüksek düzeyde birikmiş bilgiye sahip olma ve düşünme kabiliyetleri sergilemenin yanı sıra, mantıksal düşünmenin, belirsizlikten rahatsızlığın, yaratıcılığın ve akademik aktivitelerin serbest oyuna kendiliğinden dahil edildiğinin kanıtlarını ortaya koymuştur. Yine özel yetenekli çocukların bilişsel gelişimde ileride olduklarının bir göstergesi olan üst bilişsel kontrol, onların problem çözme sürecinde etkili ve farklı bakış açılarına dayanan, kontrol edilmiş üst bilişsel strateji kullanmalarını sağlamaktadır (Perleth, Lehwald, & Browder, 1993).

Alan yazında, özel yetenekli çocukların yaşamlarının ilk yıllarında ailelerine, ileri seyreden gelişimleri ile ilgili bazı belirtiler sergilediği yer almaktadır. Bu belirtiler genel olarak erken dönemde sözel ifadeler kullanma, sıra dışı merak, sıra dışı kalıcı hafıza, soyut muhakeme kapasitesi, yüksek seviyede sorgulama, yoğun merak, öğrenme isteği ve alışılmadık derecede gelişmiş bir mizah olarak kendini göstermektedir (Chamrad & Robinson, 1986; Creel & Karnes, 1988).

Yapılan bilimsel çalışmalarda, erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların ebeveynler tarafından aday gösterilmesinin, güvenilir ve etkili olduğu gösterilmiştir (Louis & Lewis 1992; Roedell, Jackson ve Robinson, 1980; Silverman 1998; Silverman, Chitwood & Waters1986). Bununla birlikte, bazı araştırmacılar erken çocukluk eğitiminde ailenin önemini kabul etmekle beraber, ebeveynlerin çocukları ile ilgili doğru bilgi vermeleri konusunda şüpheci olmaya devam etmektedir (Wellisch, 1997). Gross (1986), birçok orta sosyoekonomik düzeydeki ebeveynin, çocuklarının özel yetenekli olduğuna dair yanlış inancı olmasına rağmen, özel yetenekli çocukların her sosyal tabaka ve her kültürel grupta bulunduğunu ve ebeveyn algılarının genellikle doğru olduğunu ileri sürmüştür.

Ebeveyn rolünün birçok destek biçimi gerektiren kapsamlı zorluklar sunduğu bilinmektedir (Barberis ve Petrakis, 2013). Amerikan Psikoloji Derneği'ne (2013) göre, dünya çapında ebeveynlik; çocukların sağlık ve güvenliğini sağlama, çocukları üretken yetişkinler olmaya hazırlama ve kültürel değerleri çocuklara aktarma olmak üzere üç ana hedefi paylaşmaktadır. Ebeveynlerin sağlık, sosyal ve duygusal iyilik halleri kendileri, aileleri ve toplum içindeki etkileşimleri için kritik öneme sahiptir (Davis, Psiest, Davies, Harrison, Herrman ve Cook, 2010; Department of Health and Aged Care, 2000; Li, Johnson, Han, Kendall, Strazdins ve Hockery, 2012). Özel yetenekli çocukların ebeveyni olmak tipik gelişim gösteren çocukların ebeveyni olmaktan niteliksel olarak farklıdır (Fisher, Kapsalakis, Morda ve Irving, 2006; Fisher, Morda, Irving ve Kapsalakis, 2005; Irving, 2004). Çünkü özel yetenekli çocuklar, hem davranışsal hem de entelektüel olarak normlardan farklı özelliklere sahip olma eğilimindedir (Cottrell & Shaughnessy, 2005). Bunun nedeni, özel

yetenekli çocukların genellikle gelişmiş bilişsel yeteneklere ve diğer çocuklardan niteliksel olarak farklı olan farkındalığa ve içsel deneyimlere sahip olmasıdır (Silverman, 1992). Bu durum özel yetenekli çocukların akran ilişkileri, okul sorunları ve eğitim konuları üzerinde etkileri olmaktadır (Webb, 2014). Bu doğrultuda, özel yetenekli bir çocuğa ebeveynlik yapmak, diğer ebeveynler için geçerli olmayan farklı bir dizi beceri ve strateji gerektirebilmektedir. Bazı araştırmalar, özel yetenekli bir çocuğun gelişimi için iyi ebeveynlik stratejilerini; özel öğrenme fırsatları sağlamak, insanlarla çeşitli deneyimler ve etkileşimler yaratmak, kaynak materyal ve eğitim sağlamak, öğretim becerilerine sahip olmak, duygusal destek sunmak ve duyarlı olmak şeklinde özetlemiştir (Freeman, 2000; Jolly ve Matthews, 2012).

Vialle (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, özel yetenekli 32 çocuğun ebeveyni, okullarda çocuklarının eğitim ihtiyaçlarına yönelik program bulmanın zorlukları konusunda hemfikir olmuştur. Dahası, çocuklarının gelişimini desteklemek için çocuklarının savunucusu olmak veya ek kaynaklar ile deneyim sağlama ihtiyacı hissetmişlerdir. Bishop (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, özel yetenekli çocukların annelerinin tipik gelişim gösteren çocukların annelerine göre önemli ölçüde yüksek düzeyde ebeveynlik stresi yaşadığını ortaya koymuştur. Araştırmacı, ebeveyn stresinin, çocuğun gelişimi için sağlıklı olabilecek gergin ebeveyn-çocuk ilişkisine nasıl neden olabileceğine dikkat çekmiştir. Olszewski-Kubilius (2001), özel yetenekli çocukların başarılı olma isteklerinin ebeveynlerinin hırsları, algıları, davranışları ve çocuk yetiştirme tarzlarından etkilendiğini belirtmiştir. Aile, bu yönüyle, çocuğun yaratıcılığının ve entelektüel gelişiminin desteklenmesinde çok önemli bir rol oynar (Olszewski-Kubilius, 2001). Bu durum özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin bazı beklentiler ve ihtiyaçlar içinde olmasına neden olmaktadır. Uğurlu ve Yaman'ın (2013) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili ihtiyaç hissettikleri rehberlik alanlarının çocukların aşırı duyarlı, mükemmeliyetçi ve kurallara aşırı bağlı olması ile yetenek geliştirme programlarının eksikliği ve çocukların çok fazla aktiviteye katılma durumu olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukların cinsiyetine ve anne veya baba rolüne göre rehberlik ihtiyaçlarının değiştiği gözlenmiştir.

Alan yazında görüldüğü üzere özel yetenekli çocuklar erken çocukluk döneminde farklı ilerleyen gelişimlerini ortaya koyacak özellikler göstermektedir. Çocukların doğumdan itibaren en iyi gözlemcisi olan aileler de bu gelişimsel farklılığın tespit edilmesinde oldukça önemli bir role sahiptir. Literatürdeki bu bilgilerden yola çıkılarak bu çalışmanın amacı, aile gözlemlerine göre özel yetenekli çocukların erken çocukluk döneminde nasıl bir gelişimsel süreç izlediğini ve bu çocukların ailelerinin erken çocukluktan itibaren nasıl beklentileri ve ihtiyaçları olduğunu belirlemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseniyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar kavramsal bir model geliştirme ve kuram oluşturma amacıyla tercih edilen araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Durum çalışmalarında ise bir durumu derinlemesine incelemek ve etraflı biçimde betimlemek amaçlanmaktadır (Leymun, Odabaşı ve Yurdakul, 2017).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilirlik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem çalışma grubunun görüşme yapacak araştırmacıya yakın oldukları için erişilmesi kolay olmaları ve araştırmacı ile buluşarak detaylı bir görüşme gerçekleştirmeye uygun ve gönüllü olmaları nedeniyle seçilmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında İzmir ili Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullara devam eden 19 özel yetenekli öğrencinin ebeveyni oluşturmaktadır. Çalışmaya 13 anne ve 6 baba katılmıştır. Katılımcıların yaşları 35 ile 53 arasındadır. Katılımcıların eğitim durumları %40 lise, %6.66 ön lisans, %46.66 lisans, %6.66 lisansüstüdür. Çalışmada yer alan ebeveynlerin çocukları İzmir ilinde çeşitli ortaokullar ile Konak Şehit Ömer Halisdemir Bilim ve Sanat Merkezi'ne devam etmektedir. 15'i genel yetenek, 3'ü genel yetenek-müzik, 1 çocuk ise genel yetenek-resim tanısı almıştır. 11'i kız, 8 çocuk ise erkektir. Çocukların 9'u özel yetenek tanısını Bilim ve Sanat Merkezi Sınavı ve RAM aracılığı ile diğerleri ise hastane ve RAM aracılığı ile almıştır.

Çalışmada yer alan ebeveynlerin çocukları ile ilgili diğer demografik bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1: Özel Yetenekli Çocukların Demografik Özellikleri

Yetenek Alanı			Cinsiyet		Yaş		Sınıf Düzeyi		Tanı Yaşı		Özel Yet. Kardeş	
GY	GY+M	GY+R	Kız	Erkek	11-12	13-14	5-6	7-8	6-8	9-11	Var	Yok
15	3	1	11	8	11	8	11	8	15	4	7	11

*GY: Genel Yetenek, **GY+M: Genel Yetenek ve Müzik, ***GY+R: Genel Yetenek ve Resim

2.3. Veri Toplama Yöntemi ve Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla araştırmacılar tarafından "Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Ebeveyn Görüşme Formu" geliştirilmiştir. Bu form özel yetenekli öğrenciler ve erken çocukluk dönemi gelişimsel özellikleri ile ilgili alan yazın taraması sonucunda hazırlanmıştır. Form, konu alanı uzmanı olan 3 araştırmacıya incelenerek uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan yapılan geri bildirimler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve forma 23 sorudan oluşan son hali verilmiştir. Form öğrenci ile ilgili bilgiler, ebeveyn ile ilgili bilgiler ve görüşme

soruları olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Formda açık uçlu ve kısa cevaplı sorular yer almaktadır.

2.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci 2019-2020 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen anne babalar belirlenmiştir. Veri toplama sürecinin sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilebilmesi için anne babalar ile önceden görüşülerek görüşme yeri ve saati bildirilmiştir. Görüşmeler boş bir sınıfta, sessiz bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Birinci araştırmacı tarafından özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yapılmış görüşme formu kullanılarak birebir görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yaklaşık 40 dakika sürmüştür.

2.5. Verilerin Analizi

Görüşme sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan tematik çerçevede kodlanıp kategorileştirilerek bulgular tanımlanmıştır. Elde edilen sonuçlar yorumlanıp ilgili araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

2.6. Ölçme ve Değerlendirme Geçerlik-Güvenirlik Çalışması

Araştırmada geçerlik çalışmaları kapsamında uzman görüşüne başvurulmuştur. Güvenirlik için ise tutarlık ve ayrıntılı betimleme çalışmaları kapsamında ise içsel tutarlılık olarak adlandırılan (Baltacı, 2017) kodlayıcı güvenilirliği analizine başvurulmuştur. Çalışma tamamlandıktan sonra nitel araştırmaları bulunan bir uzman görüşü alınarak geribildirimler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Kodlayıcı güvenilirlik analizi için Huberman ve Miles (2002) tarafından geliştirilen kodlayıcılar arasındaki görüş birliği analizi formülü kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yapılarak kodlanmıştır. Verilerin bir bölümü diğer bir araştırmacı tarafından tekrar kodlanarak, her iki araştırmacı tarafından oluşturulan kodlar karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda 344 kodda görüş birliğine, 20 kodda görüş ayrılığına varılmıştır. Bunun sonucunda; Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) × 100 formülü ile hesaplanan kodlayıcı güvenilirliği $[Güvenirlik = 344 / (344 + 20) \times 100]$ 94.50 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, araştırma için hedeflenen güvenilirlik düzeyine ulaşıldığını göstermiştir.

3. BULGULAR

Ebeveyn görüşlerine göre erken çocukluk döneminde özel yetenekli çocukların diğer çocuklardan farklı olan özellikleri ve davranışlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Özel Yetenekli Çocukların Farklı Özellikleri

Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Toplam Frekans
Öğrenme Güdüsü ve Merak	Çok soru sorma	7	16
	Meraklılık	4	
	Öğrenme güdüsü	3	
	Deney yapma	2	
Kendi Kendine Öğrenme	Kendi kendine okuma ve/veya yazma öğrenme (4 yaş)	9	11
	Kendi kendine tuvalet eğitimini kazanma	1	
	Kendi kendine sayı saymayı öğrenme	1	
İlgi Alanlarına Sahip Olma	Tabela ve marka logolarına ilgi	3	11
	Bebeklik döneminde resim yapmaya ilgi	2	
	Zeka oyunlarına ilgi	2	
	Sayılarla ilgi	1	
	Kitap, dergi vb. ilgi	1	
	Robot yapımına ilgi	1	
	Meslekler	1	
Yaratıcılık	Farklı bakış açısına sahip olma	2	7
	Bitkilerden parfüm-krem yapma	1	
	Eşyaları amacı dışında kullanma	1	
	Öykü yazma (4 yaş)	1	
	Eşyalardan, araç-gereçlerden –atık materyallerden üç boyutlu yapılar oluşturma/icat yapma	2	
Bilişsel Beceriler	Zihinden matematik işlemi yapma	3	22
	Güçlü gözlem yeteneği	3	
	Hızlı kavrama ve ayırt etme	2	
	Neden-sonuç ilişkisi kurabilme	1	
	Güçlü analiz becerisi	1	
	Mizah yeteneği	1	
	Yap-boz oyunlarında hızlı olma	2	
	Gelişmiş ezber kabiliyeti	2	
Güçlü görsel ve işitsel hafıza	7		
Dil Becerileri	Uzun cümle kurma (14-15 aylıkken 9-10 kelimelik cümle kurabilme)	3	16
	Kendini anlaşılır ifade etme	3	
	Dil öğrenmeye yatkınlık	1	
	Zengin sözcük dağarcığı	2	
	Sözcüklerin hatasız telaffuzu	3	
	Yetişkinlerle etkili konuşma	4	
Motor Beceriler	Çok gelişmiş bedensel denge	1	4
	Erken yürüme	1	
	Yapı-inşa oyunlarında hızlı olma	2	
Kişilik Özellikleri	Liderlik	1	12
	Azimlilik	2	
	Takıntılı olma	2	
	Kararlılık	1	
	Düzenlilik	1	
	Olgunluk (yaşından olgun tavır, davranış, soru, söylem)	4	
	Kendinden büyüklerle arkadaşlık kurma	1	
Toplam			99

Elde edilen bulgulara göre erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların anne babalarını şaşırtan ve diğer çocuklardan farklı özellikleri bilişsel beceriler ($f=22$), öğrenme güdüsü ve meraklılık ($f=16$), dil becerileri ($f=16$), kişilik özellikleri ($f=12$), kendi kendine öğrenme ($f=11$), ilgi alanlarına sahip olma ($f=11$) ve yaratıcılık ($f=7$) kategorilerinde gerçekleşmiştir. Kategorilerdeki en sık görülen davranışlar ise kendi kendine öğrenme kapsamında 4 yaş civarında kendi kendine okuma-yazma öğrenme ($f=9$), öğrenme güdüsü ve meraklılık kapsamında çok soru

sorma davranışı ($f=7$) ve bilişsel becerilerde güçlü görsel ve işitsel hafıza ($f=7$) olarak bulunmuştur. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: “Tuvalet eğitimine gerek kalmadan kendi kendine öğrendi. Ayakkabı ve terliklerini hiç yanlış giymedi. Sürekli sorular soran bir çocuktur. Arabada giderken trafik tabelalarından, işyeri isimlerine kadar her şeyi soruyordu. Böylelikle kendi kendine okumayı öğrendi.”

E3 “Mantıklı sorular sorardı. Yaşından büyük davranırdı. En ufak değişikliği hemen fark ederdi. Diğer çocukların aksine çok düzenliydi.”

E4: “... Oyunlara katılmadan ziyade gözlem yapmayı tercih ediyordu. Analiz yeteneği oldukça gelişkindi ve bir olgunun neyle sonuçlanabileceğini çok iyi bir şekilde tahmin edebiliyordu.”

E11: “4 yaşında okuma yazmayı öğrendi. 4-5 yaşında 9 basamaklı iki sayıyı kalem kullanarak eldeli toplayabiliyordu. Zihinden tek basamaklı 40-50 sayıyı toplayıp çıkarabiliyordu. Meslek sahibi olup çalışmak istiyordu. Büyüyünce ne olabilirim diye soruyordu.”

E17: “...İnanılmaz bir denge yeteneği vardı. ... Hızlı kavrar ve görüş açısı çok farklıdır. İlk insanların anne ve babasını 4 yaşında sorgulamaya başladı. Seçtiği kelimeler yetişkinlerle sohbetini farklılaştırırdı. İnce bir espri yeteneği var. Birçok hatırasını en ince ayrıntısına kadar hatırlar.”

E18: “10 aylıkken yürümeye başladı. Duyduğu her sesi bire bir çıkarabiliyordu. Çevresindeki her şeyi merak edip sorardı.”

Özel yetenekli çocukların anne babaların söylemlerine göre erken çocukluk döneminde çocuklarının en çok sorduğu sorular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Özel Yetenekli Çocukların Erken Çocuklukta En Çok Sordukları Sorular

Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Toplam Frekans
Konulara Yönelik Sorular	İlk insanlara/canlılara yönelik sorular	4	16
	Uzay/Evren ile ilgili sorular	4	
	Mesleklere yönelik sorular	1	
	Bilimsel	1	
	Matematik problemi soruları	1	
	Kamusal konularda farkındalık	1	
	Logo ve sembollerin anlamları	2	
	Gelecek ile ilgili sorular	2	
Ne-Neden-Nasıl Soruları	Neden-sonuç soruları	5	14
	Ne soruları (“Bu ne? ... ne demek?” vb.)	4	
	Nasıl soruları	2	
	Neden soruları	3	
Soyut Kavramlara Yönelik Sorular	Ölüm-canlılık kavramları	1	3
	Kalıtım	1	
	Felsefi sorular: (“Hayatın amacı nedir?”)	1	
Toplam		1	33

Elde edilen bulgulara göre erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların en çok sorduğu sorular konulara yönelik sorular ($f=16$) ve ne-neden-nasıl soruları ($f=14$) olmuştur. En az sordukları sorular ise soyut kavramlara yönelik

sorulardır ($f=3$). Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: “Ölünce canlılar ne oluyor? Ölen insan nereye gidiyor? Uzaylılar var mı? vb sorularını hatırlıyorum. Daha çok matematik problemleri sorardı. Kafadan yaptığı işlemlerin doğruluğunu bize onaylatmak isterdi.”

E4: “Bu tavuğun annesi var, onun da nesi var, peki taa ilk tavuk nereden geldi?’ diye sorardı”

E5: “Yumurta yemelisin, neden. Büyümek için, nasıl. Protein var, o nedir gibi sürekli kök neden analizi yapardı.”

E6: “Kaleme neden kalem denmiş de pırasa denmemiş, 2+2 neden 4 oluyor 5 olmuyor gibi...”

E7: “İlk insanın büyük mü yoksa küçük bir bebek olarak doğduğunu sormuştu. Bebekse ona kimin baktığını vs. Uzaya meraklıydı.”

E12: “Neden diye soru soruyordu. Bir sonraki adıma yönelik soruları vardı.”

E19: “Henüz 6 yaşlarındaiken hayatın başlangıcı, amacı gibi üst düzey sorular sorardı.”

Özel yetenekli çocukların anne babaların söylemlerine göre erken çocukluk dönemindeki çocuklarının dil gelişimi özellikleri 0-3 yaş ve 3-6 yaş olarak iki farklı dönemde ele alınmıştır. Buna göre dil gelişimlerine ilişkin bulgular Tablo 4 ‘te sunulmuştur.

Tablo 4: Özel Yetenekli Çocukların 0-6 Yaş Dil Gelişimi Özellikleri

0-3 Yaş Dil Gelişim Özellikleri	Frekans(f)	3-6 Yaş Dil Gelişim Özellikleri	Frekans(f)
Erken konuşma	16	Güçlü ifade edici dil/Akıcı ve anlaşılır konuşma	17
Uzun cümle kurma ve akıcı konuşma	18	Geniş sözcük dağarcığı	5
Geniş sözcük dağarcığı	4	Yetişkin gibi sohbet etme	2
Kelimelerin hatasız telaffuzu	3	Yabancı dilde sözcükler öğrenmeye yatkınlık	3
Geç konuşma	2	Çok konuşma	2
Yeni kelimeleri tekrar etmekten keyif alma	1	Kelime türetme oyunlarına ilgi	1
Farklılık yok	1	Masal okuma ve dinlemeye ilgi	1
		Sadece istediği kişilerle konuşma	1
		Farklılık yok	2
Toplam	45	Toplam	34

Elde edilen bulgulara bakıldığında özel yetenekli çocukların 0-3 yaş dönemi dil gelişiminde en çok görülen özellikler uzun cümle kurma ve akıcı konuşma ($f=18$) ve erken konuşma ($f=16$) olmuştur. En az belirtilen özellik ise yeni kelimeleri tekrar etmekten keyif alma ($f=1$) ve bir farklılık olmaması ($f=1$) olmuştur. 3-6 yaş dil gelişimine yönelik anne babaların belirttikleri özellikler incelendiğinde ise en çok belirtilen özellik güçlü ifade edici dil/akıcı ve anlaşılır konuşma ($f=17$) ve geniş sözcük dağarcığı ($f=5$) olmuştur. En az belirtilen özellikleri ise sadece istediği kişilerle konuşma ($f=1$), kelime türetme oyunlarına ilgi ($f=1$), masal okuma ve

dinlemeye ilgi ($f=1$) olmuştur. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E4: “Henüz 14-15 aylıkken 9-10 kelimededen oluşan cümleleri akıcı ve hatasız olarak kurabiliyor ve günlük yaşam içerisinde kullanabiliyordu.”

E6: “Çok erken konuştu 1 yaşındayken fazla sayıda kelimeleri çok net konuşuyordu 1.5-2 yaşında herkesin dikkatini çekecek şekilde cümleler kuruyordu.”

E8: (3-6 yaş için) “Çok çeşitli kelimeler kullanırdı. Ona okuduğumuz cümleleri ezberlerdi. Bize anlatırdı. Masal okumayı ve dinlemeyi çok severdi. ...TV’deki masalları devamlı izler, oradaki farklı müzikleri bile ezbere bilirdi.”

E11: “6 aylıkken baba dedi.1,5 yaşında cümle kuruyordu. 3-6 yaş döneminde yetişkin gibi sohbet edebiliyordu. Kendinden büyük çocuklarla güzel iletişim kuruyordu. Kelime türetme oyunları oynardı.”

E12: (0-3 yaş için) “Olaylarla kurduğu bağlantı ve kurduğu cümleler bizi çok şaşırtıyordu. Ama kelime hazinesi çok geniş değildi.”

E14: “İlk kelimesi traktördü. Mükemmel cümleler kuruyordu. En zor kelimeleri bile söylüyordu. ... Kendini çok iyi ifade ediyordu.”

E16: “7-8 aylıkken ilk kelimelerini söyledi. ... Çok düzgün ve akıcı bir konuşma dili vardı. Yetişkin gibi karşılıklı konuşabiliyorduk. Okul öncesi döneminde seçimli konuşma problemi yaşadık. 1 yıl sadece istediği ile konuştu, okulda hiç konuşmadı.”

Özel yetenekli öğrencilerin erken çocukluk dönemindeki motor gelişimine ilişkin özelliklere Tablo 5 ‘de yer verilmiştir. Motor gelişime ilişkin özellikler 0-3 yaş ve 3-6 yaş olmak üzere iki farklı dönemde ele alınmıştır.

Tablo 5: Özel Yetenekli Çocukların 0-6 Yaş Motor Gelişimi Özellikleri

	0-3 Yaş Motor Gelişimi Frekans(f)	3-6 Yaş Motor Gelişimi Frekans(f)
Akranlarından ileri seviyede	12	5
Akranlarıyla farklılık yok	7	14
Toplam	19	19

Elde edilen bulgulara bakıldığında özel yetenekli çocukların 0-3 yaş dönemi motor gelişimi akranlarından ileri seviyede ($f=12$) ve akranlarıyla farklılık yok ($f=7$) şeklinde değerlendirilmiştir. 3-6 yaş dönemi motor gelişimi yine aynı şekilde akranlarından ileri seviyede ($f=5$) ve akranlarıyla farklılık yok ($f=14$) şeklinde değerlendirilmiştir

E4: “Yakalama çekme tutma veya temel vücut hareketleri gibi becerileri düşünüldüğünde herhangi bir eksikliği ya da gecikmesi yoktu. 13 aylıkken yürümeye başladı...”

E8: “Dokuz aylıkken yürüdü. ... Tülbent dokusu ile oynamayı çok severdi.”

E11: “11 aylıkken yürüdü, daha 18 günlükken hastalığından dolayı bulunan nazogastrik sondasını –burundan mideye giden hortumu- kendisi çıkarmıştı.”

E14: (0-3 yaş için) “Boyama yapar fakat çoğunlukla taşıırdı. Elleri çok yorulurdu. Bisiklet binmeyi reddediyordu.” ... (3-6 yaş için) “Çok çabuk yoruluyordu. Mesela arkadaşları üç tekerlekli bisiklet sürerken o şarjlı aletlere binirdi.”

E17: “Motor becerilerinin ileri olduğunu 13 aylıkken doktoru 3-4 ay önden gittiğini söylüyordu.”

E18: “10 aylıkken yürümeye başladı. Motor gelişimi akranlarından çok öndeydi (0-6 yaş)”

Özel yetenekli çocukların merak ettiği konular 0-3 yaş, 3-6 yaş ve ilkököl dönemi olmak üzere üç farklı dönemde ele alınmıştır. 0-6 yaş erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların en çok merak ettikleri konuların neler olduğuna ilişkin bulgular Tablo 6’da ve ilkököl döneminde en çok merak ettikleri konular ise Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6: Özel Yetenekli Çocukların Erken Çocukluk Döneminde Merak Ettikleri Konular

0-3 Yaş Döneminde Merak Edilen Konular			3-6 Yaş Döneminde Merak Edilen Konular		
Kategoriler	Kodlar	(f)	Kategoriler	Kodlar	(f)
Fen Bilimleri ve Teknoloji	Astronomi	9	Fen Bilimleri ve Teknoloji	Teknoloji	8
	Biyoloji	7		Varlıklar	6
	Fiziki	4		Uzay/Dünya	5
	Coğrafya	1		Doğa	2
	Fizik	1		Bilim	2
	Deneyler	1		Deneyler	1
	Teknoloji	1		Fizik	1
Sanat	Görsel Sanatlar	3	Okuma-Yazma	Kitaplar	4
	Müzik	2		Okuma -yazma	3
	Performans Sanatları	1		Harfler	1
Diğer konular	Meslekler	1	Sanat	Resim yapma	2
	Eşyalar	1		Müzik	1
	Ev işleri	1	Diğer konular	Matematik	2
	Marka logoları	1		Zeka oyunları	2
		Liderlik		1	
			Kendi fiziksel gelişimi	1	
			Çevresindeki olaylar	1	
Toplam		33	Toplam		43

Elde edilen bulgulara göre 0-3 yaş aralığındaki özel yetenekli çocukların en çok merak ettikleri konu kategorisi fen bilimleri alanı ($f=23$) olarak bulunmuştur. Fen bilimleri alanındaki merak ettikleri konular ayrı ayrı incelendiğinde en çok merak ettikleri konuların astronomi ($f=9$), biyoloji ($f=7$) ve fiziki coğrafya ($f=4$) konuları olduğu, en az merak ettikleri konuların ise fizik ($f=1$) ve deneyler ($f=1$) ve teknoloji ($f=1$) konuları oldukları bulunmuştur. En az merak ettikleri konular ise diğer kategorilerde belirtilmiş olan meslekler ($f=1$), eşyalar ($f=1$), diğer çocukların oyunları ($f=1$), ev işleri ($f=1$), marka logoları ($f=1$) ve sanat kategorisinde performans sanatları ($f=1$) olmuştur. Elde edilen bulgulara göre 3-6 yaş aralığındaki özel yetenekli çocukların en çok merak ettikleri konu kategorisi fen bilimleri ve teknoloji alanı ($f=25$) olarak bulunmuştur. Fen bilimleri alanındaki merak ettikleri

konular ayrı ayrı incelendiğinde en çok merak ettikleri konuların teknoloji ($f=8$), en az merak ettikleri konuların ise fizik ($f=1$) ve deneyler ($f=1$) konuları olduğu görülmüştür. En az merak ettikleri konular ise harfler ($f=1$), müzik ($f=1$), liderlik ($f=1$), kendi fiziksel gelişimi ($f=1$), çevresindeki olaylar ($f=1$) olarak bulunmuştur. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: (0-3 yaş dönemi için) “Uzay ve gökyüzü merak alanıydı. Ay neden yere düşmüyor? vb sorular başlamıştı.” (3-6 yaş dönemi için:) “Bu dönem harf ve okumayı, matematiği kafaya taktığı dönem. Gecenin bir vakti uykusundan kalkıp ‘Baba $27 \times 38 = 1234$ mi? diye bizi bolca gece gece panikletirdi.”

E8 (0-3 yaş için) “Hortumu kendine çevirip suyun nasıl çıktığını dikkatle izlerdi. Müzik ile ilgili her şeyi dikkatle izlerdi.” (3-6 yaş için) “Boyu uzamış mı diye sık sık ölçüm yapardı. Kitaplara özel ilgisi vardı. Liderlik konusuna çok meraklıydı.”

E12: (0-3 yaş dönemi için) “Arıları, kuşları, daha çok hayvanları merak ederdi. Onlarla ilgili her şeyi...” (3-6 yaş dönemi için:) “Doğayı ve dünyayı... hatta dünya kirleniyor Mars’ta yaşam varsa oraya taşınırız deyip bizi şaşırtıyordu. Orda yaşam var mı diye... Uzayı çok merak ederdi.”

E14 (0-3 yaş için) “ Her şeyi merak eder sürekli soru sorardı. Sokağa çıktığında markalar, logolar çok ilgisini çekiyordu.” (3-6 yaş için) “Elektronik şeylere merakı vardı. Tabi ki telefona çok meraklıydı. Kitapları çok seviyordu.”

Tablo 7: Özel Yetenekli Çocukların İlkokul Dönemindeki En Çok Merak Ettikleri

Konular

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)	Toplam Frekans
Fen Bilimleri ve Teknoloji	Astronomi (Uzay ve gök cisimleri)	8	29
	Fen bilimleri(Genel)	7	
	Bilimsel ve teknolojik icatlar	7	
	Elektronik aletler ve makinelerin nasıl çalıştığı	3	
	Dünyanın nasıl oluştuğu	2	
	Bilim insanları	1	
	Deney yapma	1	
Matematik	Matematik	4	7
	Sayılar	1	
	Zeka/zihin oyunları	1	
	Matematiksel işlemlerin sonucu	1	
Yetişkinlik Becerileri	Üniversiteye gitme isteği	1	5
	Nasıl meslek sahibi olunacağı	1	
	Kendi geleceği	1	
	Yemek yapma	1	
	Başarılı olmanın yolları	1	
Sosyal ilişkiler	Arkadaşlarıyla farklılıkları	1	4
	Arkadaşlarının verdikleri tepkilerin nedenlerini	1	
	Arkadaşlarının ilgi alanlarını	1	
	Arkadaşlıkta gruplaşma	1	
Sözel Beceriler	Bilmeceler	1	3
	Fıkralar	1	
	Kitaplar	1	
Toplam			48

Özel yetenekli çocukların ilkökul dönemindeki en çok merak ettikleri konular bulgusu bu konuların erken çocukluk dönemine göre nasıl farklılaştığını ortaya koymak için eklenmiştir. Elde edilen bulgulara göre ilkökul dönemindeki özel yetenekli çocukların en çok merak ettikleri konuların fen bilimleri ve teknoloji kategorisi ($f=29$) olduğu görülmektedir. Fen bilimleri alanındaki merak ettikleri konular ayrı ayrı incelendiğinde en çok merak ettikleri konular astronomi ($f=8$), fen bilimleri-genel ($f=7$), bilimsel ve teknolojik icatlar ($f=7$), elektronik aletler ve makinelerin nasıl çalıştığı ($f=3$) olarak belirlenmiştir. Özel yetenekli çocukların ilkökul döneminde en az merak ettikleri beceriler ise sözel beceriler ($f=3$) olarak belirlenmiştir. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: “İlkokul döneminde uçmaya kafayı taktı bir dönem. Büyüyünce ben uçan insan, uçan araba yapacağım. Tesla’ya kafayı taktı bize onun propagandasını yaptı durdu. Fakat merak ettiği şeyleri mutlaka deneyimlerdi. Elektriği merak edip prize metal sokmuşluğu var yani. İlla ki kendi görecektir tadacak. Bizim aklımızı az çıkarmadı. Mekanik aletleri makineleri çok bozdu.”

E3 “O dönemde daha çok başarılı olma yollarını arardı.”

E7 “Matematiği. Sıfır sayısına uzun süre takılmıştı.”

E8 “Alışveriş yaparken tutarın ne kadar olacağını merak ederdi. Kendisi virgüllü tutarları toplardı ve genelde doğru çıkardı. Matematiğe özel ilgi duyuyordu. Öğretmeni birkaç test kitabı verirdi. Bu kitapları tatilin ilk iki haftasında bitirir tekrar etkinlik test vb. isterdi.”

E17: “Uzay, dünyanın oluşumu, bilimi ve doğanın oluşumunu... Ayrıca elektronik eşya yapımlarını ve arabaların nasıl çalıştığını merak ederdi.”

Özel yetenekli çocukların anne babalarının yaşadıkları sorunlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Anne Babaların Yaşadıkları Sorunlar

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)
Çocukla İlgili Sorunlar	Zaman yönetimi yapamaması Takıntılı olma Uyku problemi Plan, düşünce ve buluşları genellikle gece yapması Sürekli etkinlik oluşturma zorluğu Sürekli açıklama yapma zorluğu İkna etmekle başa çıkma zorluğu Kendisi gönüllü olmadığı potansiyelini bilinçli olarak kullanmaması Kinci olması Haksızlığa tahammülsüzlüğü Onu anlamadığımızı düşünmesi Ürettiğimiz çözümleri reddetmesi İsteklerini karşılamanın zor olması Tipik gelişim gösteren akranlarıyla arkadaşlık ilişkilerinde sorun yaşadığında destekleyememe (2) Çocuğun sosyal çevresi ile sorun yaşamasından kaygılanma Yaşlılarıyla arkadaşlık kuramaması	17
Yeterince Destekleyememe Kaygısı	Yetersizlik hissi (sorduğu sorulara cevap verememe) (4) İlgi alanlarını yeterince destekleyememe kaygısı Yaptıklarımız verimli mi/doğru mu kaygısı Hayalleri ve istekleri konusunda yetersiz kalma Potansiyelini ortaya çıkarmada yetersiz kalma hissi Ne yapacağını bilememe Anlayamamak	10
Eğitim Süreçleri İle İlgili Sorunlar	Bilgilendirilme eksikliği Öğretmenlerin çok konuşmasından şikâyetçi olması Uygun kurs bulmada zorlanma Özel eğitim çalışması yetersizliği Özel yetenekli çocuklara yönelik program yetersizliği Yeterli eğitimi alıracak kurumların yetersizliği	6
Çevreden gelen eleştiriler	Başarısız olduğunda çevrenin yaptığı eleştiriler Çevresinden çocuğa davranışları ile ilgili eleştiri alma (2)	3
Sorun Yaşamayanlar		4
Toplam		40

Elde edilen bulgulara göre anne babalar en çok çocuklarıyla ilgili sıkıntı yaşadıklarını ($f=17$) belirtmişlerdir. Anne babaların en az sıkıntı yaşadıkları alanın ise çevreden gelen eleştiriler ($f=3$) olduğu görülmektedir. Anne babaların bir kısmı ise hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını ($f=4$) belirtmişlerdir. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: “Özel yetenekli çocuklara yönelik Türkiye’de bir program ve özel eğitim çalışması çok az. Ki şu an o okullar da kapatılıyor. Dolayısıyla normal okullarda şansınız nasıl gider bilemezsiniz. Nasıl bir öğretmen? Nasıl bir sınıf? Bu ayrıntılar çok şeyi belirliyor. Örneğin bizim çocuğumuz akranları ile pek sosyal ilişki geliştiremedi. Hep kendisinden büyüklerle ilişki kurdu. Bu bize sorun oldu. ... Yaşı büyüse de kendisi hep küçük safhaliyle kaldı. Yaşadığı sosyal çevrede biz hep tedirgin olduk.”

E5: “Gönüllü olmazsa potansiyelini asla kullanmaması, haksızlığa tahammülsüz ve bazen kinci olması.”

E10: “Çevremizde muhabbet ettiğimiz sırada çocuğa e bu da çok biliyor, hakimiyeti o almış, o daha çocuk diye tepki aldığım oluyor. ...”

E15: “İlk başta böyle bir çocukla baş etmek, onu anlamak ve isteklerini karşılamak çok zor oluyordu. Onu durduramıyorduk, devamlı gözlem altında tutuyorduk.”

Özel yetenekli çocukların anne babalarının görüşlerine göre çocuklarının eğitsel ihtiyaçları ve yaşadıkları sorunlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Anne Babaların Görüşlerine Göre Özel Yetenekli Çocuklarının Eğitsel

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)
Program Geliştirme	Gelecekteki meslek seçimine uygun eğitim verilmesi Farklılaştırılmış eğitim olması (6) Atölye ve uygulama çalışmaları olması Potansiyelini ortaya çıkaracak etkinliklerde bulunulması Çocukluklarını yaşayabilecekleri bir eğitim	9
İlgi Alanlarının Desteklenmesi	İlgi alanlarına göre eğitim almaları (3) Müfredat dışı kişisel özelliklerini/ilgi alanlarını geliştirecek eğitimler (2) Yaratıcılıklarını ön plana çıkaracak eğitimler (2) Çocukların ilgi alanları belirlenmesi (1)	8
Aile Eğitimi	Aile eğitimi yapılması	6
Eğitim Ortamı	Üstün yeteneklilere özel okullarda eğitim almaları (2) Bilsem ve okul farklı günlerde tam gün olması Bilsem eğitimin tam zamanlı olması Özel yeteneklilere özel sınıflar olması	5
Öğretmen Eğitimi	Öğretmen eğitimi yapılması	4
Destek eğitim	Özel yeteneklilere özel kurslar olması	2
Okul Dışı Faaliyetler	Gezi çalışmalarının artırılması Okul ile hayat arasında bağ kurucu çalışmalar	2
Eğitim Politikası	Üstün yetenekli çocuklar için geliştirilmiş özel bir eğitim politikası olması İlgi ve alakanın artırılması	2
Aday Gösterme	Fark edilip aday gösterilmeleri için çalışmalar yapılması	1
Toplam		40

Elde edilen bulgulara bakıldığında en çok bildirilen eğitsel ihtiyaç özel yetenekli çocuklara yönelik geliştirilmiş bir program çerçevesinde özel bir eğitim almaları ($f=9$) olmuştur. En az bildirilen ihtiyaç ise özel yetenekli çocukların fark edilip aday gösterilmelerine ilişkin çalışmalar yapılması ($f=1$) olmuştur. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E2: “Yaratıcılıklarını daha ön plana çıkaracak eğitimler. Müfredattan ziyade kişisel özelliklerine yönelik destek eğitimler. Çocukluklarının farkına varıp bunu yaşayabilecekleri bir eğitim.”

E6: “Eğitimde tüm çocuklara aynı eğitim verilince çocukta sıkılma oluyor ilgisini farklı yönler yönlendiriyor dersten soğuyor.”

E11: “BİLSEM dışında ek desteklerin eksik olduğunu düşünüyorum. BİLSEM ve kendi okulu arasında gidip gelmek çok yorucu bir süreç... Bu çocuklar için tek bir

okul olması gerektiğini düşünüyorum. Ancak bu şekilde potansiyellerinin gelişeceğini ve ülkemize faydalı bireyler olacaklarını düşünüyorum.”

E14: *“Hem bizi yönlendirecek hem çocuğumuzu yönlendirecek bilgilere ve eğitmenlere ihtiyacımız var. Okullarımızda da bu çocukların neye ihtiyacı olduğunu belirleyip onlara göre bir eğitim ve kurslar olsa çok iyi olur. Çünkü dışarıdan alınacak eğitim ve kurslara maddi imkânlar çok elvermiyor. Okullardan bu konuda destek bekliyoruz.”*

E19: *“Hem okulda hem BİLSEM’de devam zorunluluğu potansiyellerini düşürüyor. Okuldaki ve BİLSEM’deki görevleri tam olarak yapmaları gerekiyor. Bazı günler okula hiç gitmeden tamamen BİLSEM’e devam etmelidir.”*

Özel yetenekli çocukların anne babalarının görüşlerine göre çocuklarının potansiyellerini ortaya çıkarmak için yaptıkları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Anne Babaların Çocuklarının Potansiyellerini Ortaya Çıkarmak İçin Yaptıkları

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)	Toplam Frekans
Eğitim Desteği	Özel kurslara gönderme	8	19
	Evde öğrenme ortamı yaratma	5	
	Özel ders aldırma	2	
	Okulda destek eğitim talebinde bulunma	2	
	Okul seçimine özen gösterme	2	
Psikolojik Destek	Destekleyici tavır	4	18
	Düzenli olarak psikiyatri bölümüne götürme	2	
	Psikolog ve rehberlik tavsiyesi alma	2	
	Her zaman en iyisini yapacağına güvenme	1	
	Anlattıklarını ilgiyle dinleme	1	
	İstemediği şeylere zorlamama	1	
	Kendisini keşfetmesi için destekleme	1	
	Merak güdüsünü pekiştirme	2	
	Araştırmaya teşvik etme	2	
	Soru sormaya teşvik etme	1	
	Model olma	1	
Sosyal Hayatını Destekleme	Sosyal aktivitelere yönlendirme	3	8
	Ailece eğitim ve kültürel faaliyetlerde bulunma	3	
	Arkadaş edinmesini destekleme	2	
Toplam			43

Elde edilen bulgulara bakıldığında anne babalar genellikle çocuklarının yeteneklerini geliştirmek amacıyla çocuklarına genellikle eğitim desteği ($f=19$) ve psikolojik destek ($f=18$) sunduklarını belirtmiştir. Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E2: *“Mevcut şartlar içinde istediğimizi yapamamak da elimizden geleni yapmaya çalışmaktayız. Sosyal aktivitelere daha fazla yönlendirme... Kültürel faaliyetlerde daha fazla bulunmaya özen gösteriyoruz.”*

E5: *“Soru sormasını, merak etmesini teşvik ediyoruz. Sözle değil yaparak örnek oluyoruz”*

E16: “Sosyalleşebilmesi, özgüveninin gelişmesi için istediği kurslara gönderdik. Arkadaşları ile ilişkilerinin gelişmesi için ailelerle beraber görüşmeye çalıştık.”

E17: “Öncelikle çağa ayak uydurmaya çalışıp elektronik anlamda kendimi geliştirmeye çalışıp ilerlemesi için internetten uygun videolar araştırıyorum. Psikolog ve rehberlik öğretmenlerinden sık sık tavsiye almaya çalışıyorum. Hayallerini gerçekleştirmesini sözel olarak destekleyip merak ettiği alanlarda araştırma yapmasını teşvik ediyorum.”

Özel yetenekli çocukların anne babalarının görüşlerine göre çocuklarının yaşadığı sorunlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Anne Babaların Görüşlerine Göre Özel Yetenekli Çocuklarının Yaşadığı Sıkıntılar

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)	Toplam Frekans
Kendisi İle İlgili Güçlükler	Yüksek kaygı düzeyi	3	21
	Gelişmiş etik duygusu nedeniyle etik dışı olaylardan fazla etkilenme	2	
	Duygusal hassasiyet	2	
	Mükemmeliyetçilik	1	
	Aşırı başarı hırısı	1	
	Aşırı özgüven	1	
	Alınganlık	1	
	Tatminsizlik	1	
	Sonucunu düşünmeden hareket etme	1	
	Mutlak doğruları olması	1	
	DEHB getirdiği güçlükler	1	
	Sürekli ön planda olma isteği	1	
	Başarısızlığa tahammül edememe	1	
	Sorunla karşılaştığında vazgeçme	1	
	Ne istediğini tam olarak bilememe	1	
	Yetenek alanını tam olarak keşfedememe	1	
Sınav kaygısı	1		
Sosyal İlişkilerde Güçlük	Çevresi tarafından anlaşılmadığını düşünme	5	14
	İlişkilerde çıkarımda bulunamama	2	
	Sadece kendinden büyüklerle arkadaşlık kurabilme	2	
	Uyum sağlama sorunları	2	
	Arkadaşlık ilişkilerinde sorunlar yaşama	2	
Farklı ortamlara girmek istememe	1		
Eğitimle İlgili Güçlükler	Çabuk öğrendiği için derslerde sıkılma	4	7
	Öğrenme istek ve ihtiyaçlarının karşılanamaması	2	
	Derslerde çok konuşma	1	
Çevre İle İlgili Güçlükler	Etrafındaki kişilerin sürekli başarı beklentisi	2	3
	Akran zorbalığı	1	
Toplam			45

Anne babaların görüşlerine göre elde edilen bulgulara bakıldığında özel yetenekli çocukların en çok yaşadığı sıkıntılar kendileri ile ilgili yaşadıkları güçlükler ($f=21$), en az yaşadıkları sıkıntılar ise çevreleri ile ilgili güçlüklerdir ($f=3$). Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E3: “Her şeyin en iyisi olsun istiyor. Başarısız olunca çok üzülüyor.”

E5: “Arkadaşlarının basit bir şakasını bile şahsına ağır bir itham sayıp üzülmesi. Çocukların şakaları ona bebekçe geliyor, anlamlandıramıyor, sorun yaşıyordu.”

E9: “Çabuk öğrendiği için sıkıntı yaşıyordu. Sıkılıyordu derslerde.”

E11: “Belirsiz şeylerde çok kaygılanıyor, bütün süreci bilmek istiyor. Bazen anlamadığını düşünüyor. Etrafındaki kişilerin ‘O zaten yapar’ bakışı baskı oluşturuyor. Bu nedenle başarısızlık kaygısı var. Sınavlara kaygısı olduğu için girmek istemiyor.”

E13: “Başarısız olduğunda verilen tepkiler... Çevresindeki insanlar her zaman başarılı olmasını beklediler. Olmadığında bana eleştiriler geldi.”

Çocukların anne babalarının görüşlerine göre özel yetenekli çocuk ebeveyni olmanın nasıl hissettirdiğine ilişkin cevaplar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Anne Babaların Özel Yetenekli Çocuk Ebeveyni Olmanın Nasıl Hissettirdiğine İlişkin Görüşleri

Kategoriler	Kodlar	Frekans(f)	Toplam Frekans
Zor Duygular	Zorlanma	5	15
	Yetersiz kalma hissi	3	
	Endişe verici (potansiyelini gerçekleştirme konusunda)	5	
	Ne yapması gerektiğini bilmeyen	1	
	Karmaşık	1	
Olumlu Duygular	Gurur verici	7	12
	Güzel bir duygu	5	
Sorumluluk Hissetme	Kendini geliştirme sorumluluğu hissettiren	3	6
	Doğru yönlendirmeye çabalayan	2	
	Bilgili olma sorumluluğu hissettiren	1	
Toplam			33

Elde edilen bulgulara bakıldığında anne babalar özel yetenekli çocuk ebeveyni olmanın zor duygular hissettirdiğini ($f=15$), olumlu duygular hissettirdiğini ($f=12$) ve sorumluluk hissettirdiğini ($f=6$) belirtmişlerdir Anne babaların kullandıkları ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir:

E1: “Zor bir soru. Zor bir duygu. Karmaşık. İyi mi kötü mü bilemiyorsunuz. Çocuğunuz 1 adım önde gidecek zannedip başlangıçta seviniyorsunuz. Fakat sıkıntı ve sorunlar baş gösterdikçe, ne kadar zor bir durumu yaşadığımızı anlıyoruz.”

E4: “Zor. Bir şeyler yapmanız gerektiğini düşünüyorsunuz ama yetersiz olduğunuzu hissediyorsunuz. Dersler sıkıntı değil kendisi hallediyor ama sosyal ilişkilerde sorunlar yaşıyor ve bir şey yapamıyorsunuz. Normal çocukların düşünce biçimleri, olaylara yaklaşımları basit geliyor bu da uyumsuzluğu yol açıyor. Mesela kızım Bilsen deki arkadaşları ile okulundakilerden daha mutlu”

E6: “Kötü. Çocuğunuzun durumunu bilip isteklerini en üst seviyede karşılamaya çalışıyoruz, eksik kalmak istemiyoruz”

E11: “Çok zor. Sürekli bir endişe hali var. En büyük korkumuz potansiyelini yeteri kadar geliştirememek.”

E16: “Zaman zaman başa çıkması zor olsa da güzel bir duygu. Karşılıklı konuşabilen, çabuk anlayan bir evlat.”

E19: “Gurur verici. Sürekli kendini geliştirme zorunluluğu hissetme, o potansiyellerini doğru kullanmalarına yardımcı olma konusunda endişe yaşama...”

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde ebeveynlerin okul öncesi dönemde özel yetenekli çocukların farklı gelişen özelliklerini; öğrenme güdüsü ve merak, kendi kendine öğrenme, ilgi alanlarına sahip olma, yaratıcılık, ileri bilişsel beceriler, ileri dil becerileri, ileri motor beceriler ve farklı kişilik özellikleri şeklinde belirttikleri bulunmuştur. Diğer bir bulguya göre ise özel yetenekli çocukların en çok sordukları soru tiplerinin sırasıyla konulara yönelik sorular, ne-neden-nasıl soruları ve soyut kavramlara yönelik sorular şeklinde olduğu görülmüştür. Özel yetenekli çocukların dil becerilerine yönelik ebeveynlerden elde edilen bulgulara bakıldığında 0-3 yaş dönemi en çok görülen özellikler uzun cümle kurma ve akıcı konuşma ile erken konuşma iken 3-6 yaş döneminde, güçlü ifade edici dil/akıcı ve anlaşılır konuşma ve geniş sözcük dağarcığı olduğu görülmüştür. Bu çocukların 0-3 yaş dönemi motor gelişiminin çoğunlukla akranlarından ileri seviyede olduğu ancak 3-6 yaş dönemi motor gelişimi çoğunlukla akranları ile aynı seviyede olduğu görüşünün belirtildiği görülmüştür. Özel yetenekli çocukların merak ettiği konular ebeveynleri tarafından değerlendirildiğinde hem 0-3 hem 3-6 yaşta genel olarak fen ve teknoloji, okuma-yazma ve sanat konularının öne çıktığı görülmüştür. Bu durumun ilkökul döneminde matematik, yetişkinlik becerileri, sosyal ilişkiler de eklenerek değişiklik gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Özel yetenekli çocukların ebeveynlerinin en çok yaşadığı sorunların ise çocukla ilgili sorunlar, yeterince destekleyememe kaygısı, eğitim süreçleri ile ilgili sorunlar ve çevreden gelen eleştiriler olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin özel yetenekli çocuklarını desteklemek amacıyla hangi etkinlikleri yaptığı değerlendirildiğinde eğitim desteği aldıkları, psikolojik destek aldıkları ve çocuğun sosyal hayatını desteklemeye çalıştıkları görülmektedir. Özel yetenekli çocukların ebeveyni olmanın yaşattığı duygular zor duygular, olumlu duygular ve sorumluluk hissetme olarak tespit edilmiştir. Ebeveyn görüşlerine göre çocukların eğitsel ihtiyaçları değerlendirildiğinde program geliştirme, ilgi alanlarının desteklenmesi, aile eğitimi, eğitim ortamı, öğretmen eğitimi, destek eğitim, okul dışı faaliyetler, eğitim politikası, aday gösterilme olduğu görülmüştür. Son olarak özel yetenekli çocukların karşılaştığı sıkıntılar ise kendisi ile ilgili güçlükler, sosyal ilişkilerde güçlük, eğitimle ilgili güçlükler, çevre ile ilgili güçlükler olarak bulunmuştur.

Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocuklar, onları yaşlılarından ayıran özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Hızlı öğrenme,

gelişmiş hafıza, karmaşık kavramları anlama yeteneği ve yüksek gözlemlenebilirlik gibi bilişsel özellikler, ilk yıllarda belirgin hale gelmektedir (Clark, 2002; Harrison, 2003; Robinson, 2008; Sutherland, 2008). Benzer şekilde, ileri düzey bir mizah yeteneği, duyarlılık, sosyal olgunluk, empati kurabilme ve gelişmiş oyun kalıpları gibi sosyo-duygusal özellikler de özel yetenekli küçük çocuklarda sıkça görülmektedir (Clark, 2013; Harrison, 2003). Bununla birlikte dil becerileri, motor beceriler, akademik yetenek, müzik ve sanat, kişisel ya da kişilerarası becerilerde de yüksek performans gösterebilirler (Olszewski- Kubilius, Limburg-Weber, & Pfeiffer, 2003). Farklı araştırmacılar, okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukları, ilgi alanlarına yoğunlaşan, meraklı, ısrarcı ve öğrenmede soyut bağlantılar kurabilen farklı düşünürler olarak tanımlanmıştır (Louis & Lewis, 1992; Roedell, 1989; Tuttle, Becker & Sousa, 1988; Webb, Meckstroth & Tolan, 1982). Cukierkorn, Karnes, Manning, Houston & Besnoy (2008) yaptıkları bir çalışmada okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların gösterdiği özellikleri: Yaşına göre ileri düzey kelime bilgisini kapsayan dil becerisi ile dili orijinal ve anlamlı şekilde kullanma becerisi, senkronize olmayan gelişim, duygusal hassasiyet, farklılıklara yönelik erken farkındalık, iş birlikli oyun oynama, oyunlarında alışılmadık nesnelere kullanma, liderlik, gelişmiş mizah yeteneği, sorunlara duyarlılık, merak, bilişsel beceriler, üst bilişsel kontrol, akademik başarı ve erken okuma şeklinde maddelemiştir. Görüldüğü üzere çalışmadan elde edilen ebeveyn görüşleri ile alan yazında yer alan okul öncesi dönemde özel yetenekli çocukların özellikleri paralellik göstermektedir. Bu durum ayrıca erken çocukluk dönemindeki özel yetenekli çocukların ebeveynler tarafından aday gösterilmesinin, güvenilir ve etkili olduğuna (Louis & Lewis 1992; Roedell, Jackson ve Robinson, 1980; Silverman 1998; Silverman, Chitwood & Waters 1986) yönelik görüşleri desteklemektedir.

Merak, “yeni, zor ve belirsiz olayları fark etme, ortaya çıkarma ve keşfetme arzusu ve duruma başa çıkma potansiyeli” olarak açıklanabilir (Kashdan ve Silvia, 2009; Silvia, 2008). Bireyler, adaptasyon sürecinde aktif katılımcılar olarak yeni şeyler keşfetmeye, yeni insanlarla tanışmaya ve yeni şeyler öğrenmeye çalışır (McReynolds, Acker ve Pietila, 1961). Keşif bir kişilik özelliğidir (Green ve Campbell, 2000) ve birey erken yaşlarda keşfetme arzusu sayesinde çevresini tanıyarak ve yeni şeyler öğrenir (Aspelmeier ve Kerns, 2003). Sarıçam ve Şahin (2015) özel yetenekli çocukların merak duygularının tipik gelişim gösteren akranlarına göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda özel yetenekli çocuklar, büyük bir merak ile bilgiyi öğrenme ve geliştirme istekleri ile karakterize edilebilir (Perleth ve Wilde, 2009; Subotnik, Olszewski-Kubilius ve Worrell, 2011). Bu çocuklar merak oluşturacak eğitim ortamları hazırlandığında öğrenme için büyük motivasyon gösterirler (Phillips ve Lindsay, 2006). Özel yetenekli çocukların iyi analitik becerilere sahip olmaları onların etkili problem çözmelerini sağlar (Steiner ve Carr, 2003). Problemlere bilimsel bir şekilde yaklaşırlar, bu da onları kavramları

ilişkilendirme ve genel kalıpları keşfetme konusunda güçlü kılar (Rogers, 2007). Alan yazında görüldüğü üzere özel yetenekli çocukların merak özelliği tipik gelişim gösteren akranlarına göre öne çıkan bir özelliktir. Bu çalışmada çocukların merak ettikleri konular ayrıca incelenmiş ve daha çok bilişsel özelliklerini, yetenek alanlarını ve meraklarını destekleyen bilim ve sanat konuları ön plana çıkmıştır.

Özel yetenekli çocukların aileleri üzerine yapılan araştırmaların çoğu, çocukları eğitimsel olarak desteklemeye, ebeveynlerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarına ilişkin algılarını incelemeye (Hertzog ve Bennett, 2004) ve ebeveynlere özel yetenekli çocuklarını eğitimsel olarak destekleme becerilerini geliştirmelerini sağlamaya odaklanmıştır (Gross, 1999; Morawska ve Sanders, 2009; Wolf, 1987). Özel yetenekli çocukların ebeveynleri çocukları ile yaşantılarında bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Özel yetenekli bir çocuğun ebeveyni olmanın tipik gelişim gösteren bir çocuğun ebeveyni olmaya ek zorluklar kattığına dair bazı kanıtlar vardır. Bu konuda ebeveynler genellikle desteklenmediklerini hissederler (Alsop, 1997) ve kendi aileleri içinde, eğitim çevrelerinde ve sosyal çevrelerinde bazı kabul problemleri yaşayabilirler. Dahası, bu çocukların ebeveynleri, diğer ebeveynlere kıyasla daha fazla sorumluluk yükü hissedebilirler (Feldman ve Piirto, 1995). Bu çalışma da ebeveynlerin benzer konularda sorunlar yaşadığına ilişkin görüşler bildirdiği görülmektedir.

Ebeveynlere özel yetenekli çocuklarıyla ilgili ihtiyaç duydukları destekler sorulduğunda, ebeveynler genellikle sadece çocuklarının eğitim ihtiyaçlarını karşılama ile ilgili destek konularıyla sınırlı kalmayıp, ebeveynlikle ilgili konularda da yardıma ihtiyaç duyduklarını bildirmişlerdir. Dangel ve Walker'ın (1991) özel yetenekli çocukların ebeveynleri ile yaptığı bir çalışmada, ebeveynlerin% 25'inden fazlasının destek istediğini belirttiğini ve bu isteklerden sadece ikisinin eğitimle ilgili olduğu sonucuna varmıştır.

Öğrenme becerileri hızlı olan özel yetenekli çocuklara bir şeyler öğretmek veya onları kontrol etmek zor olabilir (Maxwell, 1998). Örneğin, okul dönemindeki özel yetenekli çocukların ebeveynleri, çocuklarının öğrenmesine yardımcı olma ve onlara bir şey öğretme konusunda kendilerine güvenirken çocuklarının bir görevi tamamlamasını sağlama konusunda kendilerine güvenmedikleri görülmüştür (Strom, Johnson, Strom ve Strom, 1992). Ebeveynler, özel yetenekli bir çocuğu etkileyen gelişimsel sorunları anlama konusunda yeterli bilgi ve bilgi kaynağına sahip olmadıkları için çocuklarının davranışlarına nasıl tepki vermeleri gerektiğini de bilmeyebilirler (Solow, 1995). Özel yetenekli çocukların özellikle başarısız olduğu durumlarda ebeveynlerde gelişen yetersizlik duyguları nedeniyle bu ailelerde gergin ilişkiler ve çatışmalara dair çalışmalar bulunmaktadır (Albert, 1980; Moon, Jurich ve Feldhusen, 1996; Silverman, 1993). Bloom (1985), 120 özel yetenekli çocukla yaptığı bir çalışmada, disiplin ve iyi öğretme ile birlikte ebeveyn

desteğinin yüksek başarının gerçekleşmesinde önemli faktörler olduğunu belirtmiştir (Morawska ve Sanders, 2009).

Moon, Kelly ve Feldhusen (1997) tarafından yapılan bir araştırmada özel yetenekli çocukların ihtiyaçlarının akran ilişkileri, duygusal uyum, sosyal uyum ve stres yönetimi olduğu tespit edilmiştir. Vialle (2017) tarafından yapılan bir başka araştırmada ise özel yetenekli 32 çocuğun ebeveyni, okullarda çocuklarının eğitim ihtiyaçlarına yönelik program bulmanın zorlukları konusunda hemfikir olmuştur. Dahası, çocuklarının gelişimini desteklemek için çocuklarının savunucusu olmak veya ek kaynaklar ile deneyim sağlama ihtiyacı hissetmişlerdir. Uğurlu ve Yaman'ın (2013) yaptığı çalışmada, ebeveynlerin çocuklarıyla ilgili ihtiyaç hissettikleri rehberlik alanlarının çocukların aşırı duyarlı, mükemmeliyetçi ve kurallara aşırı bağlı olması ile yetenek geliştirme programlarının eksikliği ve çocukların çok fazla aktiviteye katılma durumu olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar yapılan bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ışığında ilerleyen çalışmalara yönelik öneriler aşağıda listelenmiştir:

- Okul öncesi dönemde özel yetenekli çocukların belirlenmesini sağlayacak kontrol listelerinin hazırlanması,
- Okul öncesi dönemdeki özel yetenekli çocukların ihtiyaçlarına yönelik eğitim programlarının hazırlanması,
- Ailelerin ihtiyaçlarına yönelik eğitim programlarının hazırlanması,
- Ailelerin eğitsel ve psiko-sosyal açıdan desteklenmesi,
- Özel yetenekli çocuklara bilişsel destek programlarının yanı sıra sosyal duygusal destek programlarının oluşturulması,
- Özel yetenekli çocuklara yönelik yapılacak müdahale programlarında aile eğitimlerine de yer verilmesi.

KAYNAKÇA

- Abroms, K.I., & Gollin, J.B. (1980). Developmental study of gifted preschool children and measures of psychosocial giftedness. *Exceptional Children*, 46(5), 334- 337.
- Abroms, K.I. (1981). *Birth cry to five: Milestones in the psychosocial development of the gifted*. Paper presented at the Annual International Convention of The Council for Exceptional Children.
- Alsop, G. (1997). Coping or counseling: Families of intellectually gifted students. *Roeper Review*, 20, 28-34.
- Albert, R. S. (1980). Family positions and the attainment of eminence: A study of special family positions and special family experiences. *Gifted Child Quarterly*, 24, 87-95.

- American Psychological Association. (2013). Specialty guidelines for forensic psychology. *The American Psychologist*, 68(1), 7.
- Aspelmeier, J. E., & Kerns, K. A. (2003). Love and school: Attachment/ exploration dynamics in college. *Journal of Social and Personal Relationships*, 20, 5-30.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Barberis, P., & Petrakis, S. (2013). *Parenting: challenges, practices and cultural influences*. Hauppauge: Nova Science Publishers.
- Bishop, B (2012) Parenting stress in mothers of gifted and typical children. Master's Thesis, University of Alberta, Canada.
- Bloom, B. S. (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine Books.
- Bredekamp, S., & Copple, C. (Eds.). (1997). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Chamrad, D. L., & Robinson, N. M. (1986). Parenting the intellectually gifted preschool child. *Topics in Early Childhood Special Education*, 6(1), 74-87.
- Clark, B. (2002). *Growing up gifted* (6. Baskı). Merrill: Upper Saddle River, NJ.
- Clark, B. (2013). *Growing up gifted: Developing the potential of children at school and at home* (8th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Cottrell, S., & Shaughnessy, M. F. (2005). *An interview with Dr. Edward R. Amend: about the emotional needs of gifted kids*.
- Cukierkorn, J. R., Karnes, F. A., Manning, S. J., Houston, H., & Besnoy, K. (2008). Recognizing giftedness: Defining high ability in young children. *Dimensions of early childhood*, 36(2), 3-13.
- Damiani, V.B. (1997). Young gifted children in research and practice. *Gifted Child Today Magazine*, 20(3), 18-23.
- Davis, E., Priest, N., Davies, B., Sims, M., Harrison, L., Herrman, H., & Cook, K. (2010). Promoting children's social and emotional wellbeing in childcare centres within low socio-economic areas: strategies, facilitators and challenges. *Australasian Journal of Early Childhood*, 35(3), 77-86.
- Dangel, H. L., & Walker, J. J. (1991). An assessment of the needs of parents of gifted students for parent education programs. *Roeper Review*, 14, 40-41.
- Department of Health and Aged Care. (2000). *Promotion, prevention and early intervention for mental health: a monograph*. Canberra: Author.
- Eby, J.W., & Smutny, J.F. (1991). *A thoughtful overview of gifted education*. Longman: New York.
- Feldhusen, J. F., Proctor, T. B., & Black, K. N. (1986). Guidelines for grade advancement of precocious children. *Roeper Review*, 9, 25-27.

- Feldman, D. H., & Piirto, J. (1995). *Parenting talented children*. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting* (Vol. 1, pp. 285-304). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Fisher, A. T., Morda, R., Irving, B., & Kapsalakis, A. (2005). *Psychosocial needs of parents of gifted children*. Paper presented at the 16th conference of the World Council for Gifted and Talented Children, New Orleans, Louisiana.
- Fisher, A. T., Kapsalakis, A., Morda, R., & Irving, B. (2006). *Support needs of parents of gifted children*. Paper presented at the Australian Association for the Education of the Gifted and Talented (AAEGT) 11th National Gifted and Talented Conference, Gifted 2006: Concepts, Challenges, Realities, Fremantle, Western Australia.
- Freeman, J (2000) Families, the essential context for gifts and talents. In: Heller, KA, Monks, FJ, Sternberg, R, Subotnik, R (eds) *International Handbook of Research and Development of Giftedness and Talent*. Oxford: Pergamon Press, pp. 573–585.
- Green, J. D., & Campbell, W. K. (2000). Attachment and exploration in adults: Chronic and contextual accessibility. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26,452-461.
- Gross, M. U. M. (1986). Planning defensible programs for gifted and talented students: Rejecting the myths, accepting the realities. Paper presented at the Joint Conference of the ACE and ACEA, Adelaide.
- Gross, M.U.M. (1999). Small poppies: Highly gifted children in the early years. *Roeper Review*, 21(3), 207-215.
- Harrison, C. (2003). *Giftedness in early childhood (3rd ed.)*. Sydney, NSW: GERRIC.
- Harrison, C. (2004). Giftedness in early childhood: The search for complexity and connection. *Roeper Review*, 26(2), 78-84.
- Hertzog, N. B., & Bennett, T. (2004). In whose eyes? Parents' perspectives on the learning needs of their gifted children. *Roeper Review*, 26, 96-104.
- Huberman, M., & Miles, M. B. (2002). *The qualitative researcher's companion*. Sage.
- Irving, B. (2004). *Parenting children of high intellectual potential*. Unpublished Honours thesis. Victoria University. Footscray, Melbourne, Australia.
- Jolly, J, Matthews, M (2012) A critique of the literature on parenting gifted learners. *Journal for the Education of the Gifted* 35(3): 259–290.
- Kashdan, T. B., & Silvia, P. J. (2009). Curiosity and interest: The benefits of thriving on novelty and challenge. C. R. Synder & S. J. Lopez, (Eds.), *Oxford handbook of positive psychology* (367-375). USA: Oxford University Press.
- Kitano, M. K. (1985). Ethnography of a preschool for the gifted: What gifted young children actually do. *Gifted Child Quarterly*, 29(2), 67-71.

- Klein, P.S. (1992). Mediating the development of precocious young children. In P.S. Klein & A.J. Tannenbaum (Eds.). *To be young and gifted* (pp. 245-277). Norwood, NJ: Ablex.
- Leymun, Ş. O., ODABAŞI, F., & YURDAKUL, İ. K. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 367-385.
- Li, J., Johnson, S., Han, W.-J., Kendall, G., Strazdins, L., Dockery, A. M. (2012). *Parents' nonstandard work and child wellbeing: a critical review of the existing literature*. Centre for Labour Market Research, Discussion Paper Series 2012/02.
- Louis, B., & Lewis, M. (1992). Parental beliefs about giftedness in young children and their relation to actual ability level. *Gifted Child Quarterly*, 36(1), 27-31.
- Maxwell, E. (1998). I can do it myself! Reflections on early selfefficacy. *Roeper Review*, 20, 183-187.
- McReynolds, P., Acker, M., & Pietila, C. (1961). Relation of object curiosity to psychological adjustment in children. *Child Development*, 32(2), 393-400.
- Moon, S. M., Jurich, J. A., & Feldhusen, J. F. (1996). Families of gifted children: Cradles of development. In R. C. Friedman & K. B. Rogers (Eds.), *Talent in context: Historical and social perspectives on giftedness* (pp. 81-99). Washington, DC: APA
- Moon, S. M., Kelly, K. R., & Feldhusen, J. F. (1997). Specialized counseling services for gifted youth and their families: A needs assessment. *Gifted Child Quarterly*, 41, 16-25.
- Morawska, A., & Sanders, M. R. (2009). Parenting gifted and talented children: Conceptual and empirical foundations. *Gifted Child Quarterly*, 53(3), 163-173.
- Morelock, M.J., Brown, P.M., & Morrissey, A.M. (2003). Pretend play and maternal scaffolding: Comparisons of toddlers with advanced development, typical development, and hearing impairment. *Roeper Review*, 26(1), 41-51.
- Ogurlu, Ü., & Yaman, Y. (2013). Guidance Needs of Gifted and Talented Children's Parents. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 3(2).
- Olszewski-Kubilius, P. (2001) 'Parenting practices that promote talent development, creativity, and optimal adjustment.' In M. Neihart, S. Reis, N. Robinson & S. Moon (eds), *The Social and Emotional Development of Gifted Children: What do We Know?* (pp. 205-12). Washington: Prufrock Press, Inc.
- Olszewski-Kubilius, P., Limburg-Weber, L., & Pfeiffer, S. (2003). *Early gifts: Recognizing and nurturing children's talent*. Prufrock Press: Waco, TX.
- Perleth, C., Lehwald, G., & Browder, C.S. (1993). Indicators of high ability in young children. In K.A. Heller, F.J. Mönks, & A.H. Passow (Eds.). *International handbook of research and development*

- of giftedness and talent* (pp. 283- 310). Elmsford, NY: Pergamon.
- Perleth, C., & Wilde, A. (2009). Developmental trajectories of giftedness in children. In *International Handbook on Giftedness* (pp. 319-335). Springer, Dordrecht.
- Phillips, N., & Lindsay, G. (2006). Motivation in gifted students. *High ability studies*, 17(1), 57-73.
- Robinson, N. M. (1993). *Parenting the very young gifted child. Parenting researchbased decision making series*. Storrs, CT: National Research Center on the Gifted and Talented.
- Robinson, N. M. (2008). Early childhood. In J. A. Plucker & C. M. Callahan (Eds.), *Critical issues and practices in gifted education: What the research says* (pp. 179–194). Waco, TX: Prufrock Press.
- Roedell, W. C. (1989). Early development of gifted children. In J. VanTassel-Baska & P. Olszewski-Kubilius (Eds.), *Patterns of influence on gifted learners: The home, the self, the school* (pp. 13-28). New York, NY: Teachers College Press.
- Roedell, W. C., Jackson, N. E., & Robinson, H. B. (1980). *Gifted young children*. New York, NY: Teachers College Press.
- Roeper, A. (1977). The young gifted child. *Gifted Child Quarterly*, 21(3), 388-96.
- Rogers, J. (2007). *Adults learning*. McGraw-Hill Education (UK).
- Saricam, H., & Sahin, S. H. (2015). The Relationship between the Environmental Awareness, Environmental Attitude, Curiosity and Exploration in Highly Gifted Students: Structural Equation Modelling. *Educational Process: International Journal*, 4 (1-2).
- Silverman, L. K. (1998). *Using test results to support clinical judgment*. Denver, CO: Gifted Development Center.
- Silverman, L. K., Chitwood, D. G., & Waters, J. L. (1986). Young gifted children: Can parents identify giftedness? *Topics in Early Childhood Special Education*, 6, 23–38.
- Silverman, L. K. (1992). *How parents can support gifted children*. ERIC Digest #E515. Reston, VA: Council for Exceptional Children, Reston VA. Eric Clearinghouse on Handicapped and Gifted Children, Reston, VA.
- Silvia, P. J. (2008). Appraisal components and emotion traits: Examining the appraisal basis of trait curiosity. *Cognition and Emotion*, 22, 94-113.
- Smutny J.F. (1998). *The young gifted child: Potential and promise, an anthology*. Creskill, NJ: Hampton Press.
- Solow, R. E. (1995). Parents' reasoning about the social and emotional development of their intellectually gifted children. *Roeper Review*, 18, 142-146
- Strom, R., Johnson, A., Strom, S., & Strom, P. (1992). Parental differences in expectations of gifted children. *Journal of Comparative Family Studies*, 23, 69-77.

- Subotnik, R. F., Olszewski-Kubilius, P., & Worrell, F. C. (2011). Rethinking giftedness and gifted education: A proposed direction forward based on psychological science. *Psychological science in the public interest*, 12(1), 3-54.
- Sutherland, M. J. (2008). *Developing the gifted and talented young learner*. London: Sage.
- Tuttle, F. B., Becker, L. A., & Sousa, J. A. (1988). *Characteristics and identification of gifted and talented students* (3rd ed.). Washington, DC: National Education Association of the United States.
- Vialle, W (2017). Supporting giftedness in families: a resources perspective. *Journal for the Education of the Gifted* 40(4): 372–393.
- Webb, J. T., Meckstroth, E. A., & Tolan, S. S. (1982). *Guiding the gifted child: A practical guide for parents and teachers*. Columbus, OH: Ohio Psychology.
- Webb, J. T. (2014). *Gifted children and adults: neglected areas of practice*. The National Register of Health Service Psychologists (Spring), pp. 18–27.
- Wellisch, M. (1997). A pilot study: Teacher views on the concept of giftedness in the early childhood setting. *Australian Journal of Early Childhood*, 22(2), 22–28.
- Wolf, J. S. (1987). Workshops for parents of the gifted. *Roeper Review*, 9, 243-246.
- Wright, L. (1990). The social and nonsocial behaviors of precocious preschoolers during free play. *Roeper Review*, 12(4), 268-274.
- Yildirim, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*(11. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.